

Achtergrond en loopbaan

- *Kunt u kort iets over uw achtergrond vertellen?*

Heb Germaanse talen gestudeerd (1999 tot 2003) en daarna een postgraduaat Transmedia gehaald aan de Sint-Lukas Hogeschool in Brussel (2003-2005). Ik heb mijn thesis geschreven over narratieve elementen in hedendaags danstheater. Zo begon mijn interesse voor podiumkunsten. Dus eerst meer literatuur, taalkunde en film. Ik zag in het begin heel veel dans en weinig theater. Tijdens en na mijn studie schreef ik dansrecensies voor magazines, *Etcetera* en *De Morgen*. Ik ben altijd journalist gebleven, nu schrijf ik nog over boeken en schrijf ik interviews. Ben pas echt in theater geïnteresseerd geweest toen ik hoorde van de vacature bij *NTGent*, zo heb ik Johan Simons en *Wunderbaum* leren kennen.

Visie op dramaturgie in het algemeen en in het bijzonder bij Wunderbaum

- *Wat betekent theaterdramaturgie voor u en hoe verhoudt dit zich tot uw werk als dramaturg bij NTGent en Wunderbaum?*

Theaterdramaturgie betekent voor mij het voeden, ondersteunen en uitdiepen van zowel concrete producties als langere beleidslijnen. Dat doe ik (mee) voor Wunderbaum en Johan Simons, eerst bij *NTGent* en nu voor de *Münchner Kammerspiele*. Het betekent dat ik voortdurend nadenk over mogelijk nieuw materiaal of thema's, dat ik nieuwe ideeën mee probeer te ontwikkelen. En dat ik daar vervolgens over ga schrijven, zowel voor publicitair oogpunt als voor meer intern gebruik. Zowel bij Wunderbaum als bij Johan Simons.

- *Tijdens een kort gesprek te Rotterdam sprak u liever over uw taak als 'publiciteitsdramaturg' of 'redacteur' bij Wunderbaum. Een term die ik tot voorkort nog nooit eerder had gehoord. Kunt u iets meer vertellen over deze termen en waarom u deze werkwijze (specifiek) bij Wunderbaum hanteert?*

Het woord publiciteitsdramaturg komt zeker niet van mij, maar van een van de acteurs denk ik. Ik hou er niet zo van, ik wil me in mijn denken niet beperken tot publiciteit. Een goeie publiciteitsmedewerker denkt ook dramaturgisch en een goeie dramaturg denkt ook na over publiciteit. Dus het woord zegt ook niks specifiek. Redacteur is wel een idee van mij, ik dacht aan de rol van een redacteur bij een televisieprogramma of bij een uitgever; ook iemand die research doet en inhoudelijk mee ontwikkelt in samenwerking met makers. Omdat ik niet bij Wunderbaum ben om per definitie voor elk project 'de dramaturgie' te doen (*Wunderbaum* wil graag ook samenwerken met andere dramaturgen) maar omdat ze me er wel graag bij hebben als gesprekspartner om nieuwe ideeën te ontwikkelen, lange verbindingen te beschrijven en teksten te maken voor website, programmaboekjes, dossiers en promo, kwam ik op het woord redacteur. Maar ondertussen ben ik er ook weer minder enthousiast over, het doet me ook teveel denken aan computers en kantoren. Dus tot nader order beschouw ik mezelf, meer dan wat anders, toch nog als 'gewoon' dramaturg.

- *Een veel gevoerde discussie in de Nederlandse 'dramaturgiewereld' is de volgende: Is de dramaturg wel of niet een medemaker? Wat is uw mening hierover?*

Dat zal ongetwijfeld afhangen van welke dramaturg je bent en bij welke makers je werkt. Mijn mening is in elk geval dat ik als dramaturg zeker medemaker ben. Het is niet omdat je niet de concrete teksten / regieaanwijzingen / attributen / kostuums aanlevert, dat je geen medemaker bent. Dramaturgie is redelijk onzichtbaar in het eindresultaat, daarom is het moeilijk aan te wijzen: dat is de dramaturgie. Maar je hebt als dramaturg wel in elke stap van het proces invloed gehad:

stukkeuze, stukbewerking, mee bepalen hoe je werkproces aanpakt, je reflecteert over alles wat je vervolgens ziet, je bent gesprekspartner van de makers en acteurs; natuurlijk beïnvloedt dat het resultaat. Je bent kwetsbaar omdat je, zoals gezegd, niet altijd kan aantonen wat je concreet hebt bijgedragen. Maar zolang je acteurs en makers niet alleen maar hebt geïrriteerd maar ook hebt gestimuleerd, overtuigd, bekritiseerd, geïnspireerd, zolang je dingen hebt verduidelijkt en daardoor volgende stappen mogelijk gemaakt, heb je een creatieve rol van betekenis gehad – en ben je absoluut ‘medemaker’. Ik ben eigenlijk geschokt dat daar discussie over is, wat zijn dan de argumenten om te beweren dat je geen medemaker bent? Wat is dan in godsnaam de rol van de dramaturg als die niet mee maakt? Een dramaturg die erbij zit zonder de betrokkenheid en de constructieve houding die een ‘maker’ kenmerkt, is een totaal ander type dramaturg dan ik. Ik zou me heel naar voelen als ik als dramaturg betrokken ben bij een project, en ik me niet mee maker zou voelen. Een van de grootste kwaliteiten van een dramaturg en ook een noodzakelijkheid is empathie. Je kan niet empathisch zijn en je toch geen medemaker voelen. Zo’n dramaturg is een bureaudramaturg of een soort criticus die op zijn eigen eiland blijft. En toch....Uiteindelijk is er in deze discussie geen goed of fout, alleen maar een werkproces dat werkt of niet. Dus hangt er uiteindelijk van af wat makers en acteurs specifiek nodig hebben...

Ikzelf houd van een ‘open dramaturgieconcept’ waarbij de zorg voor dramaturgie (dus voor begrijpelijkheid, samenhang, interpretatie) een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Daarbij kunnen verschillende, zelfs tegengestelde meningen ontstaan en dan moet het beste idee maar overleven (of gekozen worden door de regisseur). Ik merk dat hoe ‘beter’ de acteurs, hoe noodzakelijker zo’n open dramaturgie. Ik herinner me dat ik bij de repetities zat van *Drei Farben* in München en Jeroen Willems het verschrikkelijk vond hoe twee dramaturgen stilletjes met Johan zaten te overleggen tijdens een repetitie. Sommige acteurs stellen zich niet tevreden met een concept dat ze moeten invullen, ze moeten mee kunnen denken en de intellectuele constructie achter een scène mee ontwikkelen, om goed te presteren.

Een goeie acteur is de ideale leugendetector, hij weet meteen of iets zal resulteren in een geloofwaardige actie op het podium. Hij merkt of je een beetje er omheen zit te lullen, of daadwerkelijk betekenisvolle, bruikbare informatie geeft. Daarom is het voor mij als dramaturg een goeie test voor mijn ideeën en observaties, om ze met acteurs te delen. Zij moeten er uiteindelijk iets mee kunnen, anders zijn ze misschien interessant voor een theatertijdschrift of een dramaturgenclub maar niet voor op de vloer.

Belangrijk vind ik wel dat dit alles verloopt in goede verstandhouding met regisseur: hij is diegene die verantwoordelijk is voor de informatie die naar acteurs gaat. Daarin begrijp ik dramaturgen die liever alleen met de regisseur communiceren, of alleen met acteurs communiceren in het bijzijn van regisseur. Het hangt af van de werkwijze van de regisseur, of die je vertrouwt en toelaat ook een communicatielijn met de acteurs op te bouwen. Dat is een kwestie van aanvoelen en ontwikkelen. Het is typisch voor acteurs dat die alles uit je proberen halen en dan is het soms gevaarlijk als je je laat gaan en je laat verlokken tot reacties die hen aan het twijfelen brengen, of tegengesteld zijn aan aanwijzingen waar de regisseur aan gehecht is. Het is de kunst net die keuzes – van de regisseur – op een verhelderende manier te beschrijven en eventuele inconsistenties te benoemen, dan speel je tegenover acteurs een belangrijke en geapprecieerde rol.

Bij Wunderbaum ontbreekt die ‘filter’ naar de acteurs inderdaad, dus is er alleen maar de gezamenlijke, open dramaturgie. In het begin van een proces is die nog heel collectief, naar het einde toe ga je toch meer een individuele band aan die is toegespitst op wat iemand als acteur binnen zijn rol nodig heeft. Maar dat geldt bij Wunderbaum van iedereen naar iedereen. Iedereen kan elkaars regisseur of dramaturg zijn, en iedereen beslist uiteindelijk zelf wat en hoe die iets doet. Iedereen is daardoor ten volle verantwoordelijk voor het geheel en voor zichzelf, wat de intense energie van een voorstelling vaak verklaart: niets wordt uitgevoerd ‘omdat het moet’.

Toekomstvisie

- *Heeft u een bepaalde toekomstvisie met betrekking tot uw werk als dramaturg?*

Ik verhuis naar de Münchner Kammerspiele dus mijn toekomstvisie is dat ik serieus zal mogen bijscholen en nog harder werken dan nu. En me verdiepen in het Duitse repertoire. Wat mijn ontwikkeling betreft hoop dat ik daar inzicht krijg in de werkwijze van vele andere belangrijke regisseurs die er produceren. En dat ik verbinding kan maken met een aantal nieuwe mensen waar het artistiek mee klikt. Daar ben je nooit in uitgeleerd, in connecties met kunstenaars. Ook wil ik mezelf ontwikkelen op het gebied van tekstbewerking.

22-03-2010

*Met dank aan Jeroen Versteede,
Thorsten Blokzijl*